

Інформаційний дайджест підприємця Таврійського регіону

ЖОВТЕНЬ 2017
Бюлетень №2, 7

РЕАЛИИ «СТАРТАНУТЬ» В БИЗНЕСЕ МОЛОДЕЖИ В РЕГИОНЕ

По итогам реализации проекта по развитию молодежного предпринимательства в Таврийском регионе.

Наша организация «Агентство регионального развития Таврийского объединения территориальных громад» работает с молодежью с осени 2015 года. Стараясь как-то всколыхнуть эту среду и поднять волну молодёжного активизма в регионе, мы проводим для школьников и студентов тренинги по лидерству и социальным проектам с возможностью получить небольшие гранты под реализацию их идей. Первые плоды такого обучения появились в январе 2016, когда несколько новокаховчан и херсонцев собрались в «Рыбацком Хуторке» и три дня с утра до вечера корпели над своими замыслами и заявками на грант. Этот труд впоследствии принес в регион около 70 000 грн. Так, до весны 2017 года мы ещё проводили тренинги в разных городах и селах Херсонщины, всего были профинансированы 29 проектов, которые реализовывали и молодежь, и взрослые для молодежи. Общая сумма стоимости проектов - 1 038 218 грн, при этом сумма внешних инвестиций составила 385 114 грн. Эти цифры могут удивить. А реализованные проекты и особенно люди, которые поверили, что они уже сегодня могут изменить свою жизнь и жизнь ещё нескольких десятков людей к лучшему - это то, что вдохновляет ещё больше.

Читайте в номері

Реалии «стартадут» в бизнесе молодежи в регионе 1

Финансовый план твоего бизнеса глазами инвестора. Для социальных предпринимцев и не только 4

Проект «Остання січ України» - місце, де люди змінюватимуть свідомість та звички 8

Публікація здійснена Агенцією регіонального розвитку Таврійського об'єднання територіальних громад – учасником партнерської мережі Програми USAID «Лідерство в економічному врядуванні», яку виконує Фонд Східна Європа та партнери.

Підготовка цієї публікації стала можливою завдяки підтримці американського народу, що була надана через Агентство США з міжнародного розвитку в рамках Програми USAID ЛЕВ. Думки і твердження, викладені в цій публікації, є відповідальністю авторів та можуть не співпадати з позицією USAID та Уряду США.

Мы видели, как реализовываются социальные инициативы и понимали, что это капля в море, которая помогает сознанию людей, но она слишком мала, чтоб решить более крупные проблемы. Становясь уверенными в себе и своих силах, конечно же, хочется достигать больших побед. Стратегической целью организации с самого первого года работы было содействие развитию малого и среднего бизнеса и улучшение бизнес-климата. Исходя из этого нашей следующей целью стало понизить средний возраст предпринимателя от 46 лет хотя бы на какое-то количество лет, дав основы знаний и стимул молодым и амбициозным людям реализовать свои бизнес-идеи. Так мы бы помогли в решении нескольких проблем региона, ведь именно уровень экономики - это основной критерий привлекательности региона и для жизни в нем, и для привлечения ещё больших инвестиций в него.

К сожалению, в Херсонской области нет ни бизнес-инкубатора, ни специальной программы для помощи молодым предпринимателям. Принято считать, что бизнес - это изначально риск и если не хочешь рисковать, то иди и работай на ставку, как все остальные. В силах Агентства регионального развития было не много: дать основы знаний для открытия и ведения собственного дела, а также практику написания бизнес-плана по канвас-модели. Эти задачи легли в основу проекта «Развитие МСП Таврийского региона через поддержку молодёжного предпринимательства и улучшение информационной среды». Финансирование на проведение двухдневных тренингов в Каховке, Бериславе и Новой Каховке мы получили от Программы USAID LEV, которую реализовывает Фонд Восточная Европа и партнёры, членами партнёрской сети которой мы являемся.

Есть количественные показатели проекта, такие как из 162 изначально желающих пройти интенсив, в конце обучения остались и написали свои канвасы 49 человек. И мы считаем это очень хорошим показателем, ведь обучаться предпринимательству это труд, и для него нужна сильная внутренняя мотивация. Но одним из главных показателей успешности проекта есть не это, а то, что молодежь и дальше желает получать навыки и экспертную помощь специалистов для того, чтоб их старт в бизнесе имел меньше непредвиденных рисков и потерь. Мы получили запрос на дальнейшую, уже более детальную, работу с бизнес-планами, а также приглашения на проведение подобных тренингов в других городах области.

Нужно признаться, что у наших международных партнёров первоначально были определённые сомнения, сможем ли мы такое огромное количество работы по проекту сделать за 1 месяц, ведь кроме проекта по проведению тренингов и Форума молодёжного предпринимательства, в рамках Программы USAID LEV, наша организация занималась плотно подготовкой регистрации АРР Херсонской области, подготовкой и проведением, совместно с ОДА и Проектом «ДОБРЕ» панельной дискуссии «Развитие ОТГ в рамках сотрудничества с институциями развития», а также работой по подготовке круглого стола по улучшению бизнес-климата в регионе «Комфортный бизнес-климат – ключевой фактор притока инвестиций».

Кульминацией проекта стал Форум молодёжного предпринимательства, который мы проводили совместно с Фондом «Восточная Европа» в Яхт-клубе «Максим Марин» 30 сентября. Более 70 участников, в том числе 15 слушателей нашего курса, смогли получить опыт продуктивного общения с многими украинскими и иностранными специалистами в области предпринимательства как в Украине, так и за рубежом. Огромное спасибо Виктору Ляху, Президенту «Фонд Восточная Европа» и Тамаре Соляник, Директору Программы USAID LEV, американцам Берри Риду и Майклу Мюллей, Проект USAID «ДОБРЕ», представителю проекта CUTIS Канада, Емме Турос и гостю из Словении Александру Скурле. О том, как бизнесмены Мелитополя задумались над будущим их региона, рассказал их представитель Алексей Фокарди, а что от этого имеет молодёжное предпринимательство – Катерина Боровикова. Не только молодые предприниматели, все присутствующие с восторгом слушали о том, как за 3 года молодая девушка из слушателя бизнес-инкубатора в Мелитополе превратилась в руководителя компании, которая на сегодняшний день имеет более 1000 га земли под обработкой в Запорожской и Херсонской области и уже привлекла канадских инвесторов в размере 3,5 млн. евро для личного дела в 350 рабочих мест.

Очень жаль, что за редким исключением (Сыроватко В.Н.) в зале почти не было ни представителей власти, ни управления образования, ни центров занятости. Хотя оно и понятно: День учителя по советским паттернам важнее будущего молодежи и их самореализации. А представленные на рассмотрение судей проекты молодых потенциальных предпринимателей были вполне

хорошими, не все взрослые бы такие написали, – говорим так, т.к. команда APP имеет большой опыт в данном направлении.

На данный момент у нас есть несколько задач: найти партнёров и финансовую поддержку для проведения интенсивов в Херсоне, Скадовске и возможно других местах. Имея первый опыт в подобном проекте, мы уже видим, как улучшить качество обучения и как сделать успех молодежи более реальным – нужна система. Именно системное, постоянное внимание к теме молодёжного предпринимательства и приложение усилий для его развития нам позволит добиться того, чтобы парни и девушки не покидали регион, не ехали зарабатывать в Польшу или других странах, а реализовывали свои амбиции здесь, поднимали экономику места, где родились и выросли. Именно системность внимания, помощи и мотивации дадут результат. А в каком виде это будет, то ли как серия проектов с финансированием на старт бизнеса или без него, то ли это организация работы бизнес-инкубатора, то ли реальный акселератор для уже имеющих свой стартап - это ещё под вопросом. Будем надеяться на то, что найдутся внутренние и внешние силы для того, чтобы дать шанс стать молодежи счастливой и реализованной здесь, на Херсонщине. Путь осилит идущий, поэтому мы планируем, действуем и приглашаем к сотрудничеству.

Кулакова Виктория, менеджер проекта

ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ТВОГО БІЗНЕСУ ОЧАМИ ІНВЕСТОРА

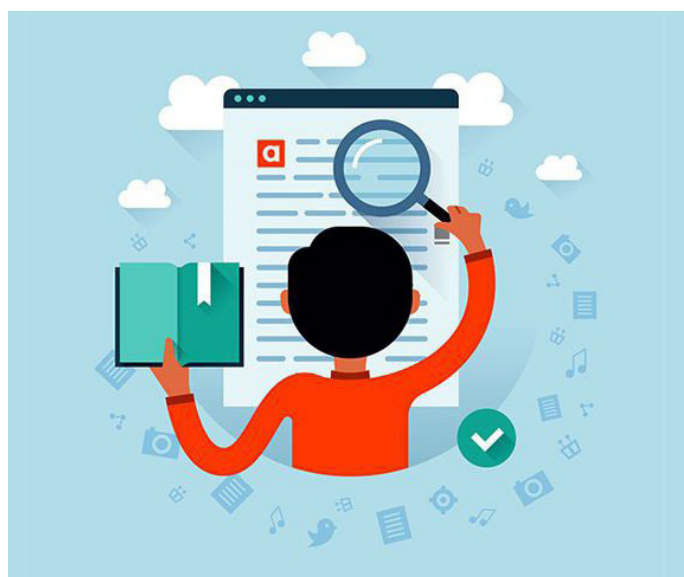
ДЛЯ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМЦІВ І НЕ ТІЛЬКИ

У сучасному світі існує певний скептицизм щодо написання бізнес-планів, особливо для малого бізнесу. Через те, що соціальне підприємництво діє частіше на локальному рівні та в межах певної громади, думку про непотрібність бізнес-планування можна продовжити і для вирішення соціальних проблем. Підприємці часто не бачать сенсу займатись теоретичним плануванням, а хочуть якнайшвидше перейти до практичної діяльності.

Для чого і для кого потрібен бізнес-план? В першу чергу, бізнес-план є логічним продовженням бізнес-моделі. Якщо бізнес-модель можна порівняти до схеми функціонування підприємства, яка в першу чергу потрібна організаторам бізнесу, то завданням бізнес-плану є надання детальної інформації для задоволення як внутрішніх, так і зовнішніх потреб. Перед тим, як писати бізнес-план, необхідно провести аналіз бізнес-моделі, яка буде використана в соціальному підприємстві.

Багато отримати відгуки про доцільність та реалістичність бізнес-процесів. Найбільш ефективним буде провести тестування бізнес-моделі, яке б підтвердило її працездатність.

Бізнес-план для соціального підприємства слугує інструментом переконання інвесторів в потенційній успішності бізнесу. Він має показати наскільки великим є ринок, в якому збирається працювати підприємство. Соціальне підприємництво є досить складним явищем, тому його планування має навіть більше значення, ніж для класичного підприємництва. Якщо говорити про вирішення соціальних проблем, то бізнес-план має включати соціологічні дослідження, а саме відобразити кількість людей, яким потрібна допомога. Це і буде визначати потенційний ріст для соціального підприємства. Аналіз конкурентів також є важливим елементом бізнес-планування. Для соціального підприємни-

цтва ця частина стає значно складнішою, тому що конкурувати доводиться як з прибутковими, так і з неприбутковими організаціями.

Вдалиий бізнес-план соціального підприємства відображає стан соціуму та його потреби в контексті корисних змін. **У змісті має чітко відстежуватись соціальна цінність, яку буде генерувати підприємство. Створення соціальної цінності, в свою чергу, потребує лідерства як підприємця, так і всієї організації.** Очікувані результати мають підкріплюватись не тільки ідеями та можливостями, але і реальними вміннями команди. Успішний бізнес-план потребує довгого процесу міркування та систематизації шляхів втілення бізнес-ідей в життя.

Бізнес-планування — це інтеграція. Потрібно не тільки зазначити, які ресурси потрібні для реалізації бізнес-ідеї (людські, фінансові, інформаційні), але і як саме вони будуть знайдені та пов'язані.

Особливо важливою складовою бізнес-плану є відповідь на запитання «Чому саме ви?». В документі має відстежуватись певна історія, яка переконує читача в тому, що підприємство чекає успіх. Автори бізнес-плану повинні зосередитись на унікальних характеристиках підприємства, його конкурентних перевагах та методах проходження бар'єрів, які обов'язково будуть зустрічатись на шляху розвитку.

Існують різні підходи до структурування бізнес-плану та до його об'єму. Кількість сторінок не може бути чітко визначена, проте логічною є пряма залежність між складністю проекту або підприємства з об'ємом бізнес-плану. Тобто, чим більше підприємство планується і чим більше воно буде містити бізнес-процесів, тим більше сторінок документу знадобиться для опису його специфіки. **Щодо структури бізнес-плану, пропонується одинадцять розділів, які можуть максимально розкрити сутність соціального підприємства в подробицях:**

1. Анотація бізнес-плану
2. Опис підприємства
3. Соціальна цінність
4. Оцінка ринку
5. Команда
6. Фандрейзинг
7. Стратегія маркетингу
8. Фінансовий план
9. Цілі та завдання
10. Управління ризиками
11. Додатки

Соціальне підприємництво створює соціальну цінність, і це має бути описано в бізнес-плані. Така інформація не буде вважатись достовірною, якщо її не підкріпити цифрами. Соціальне підприємництво, як і класичне, має функціонувати на основі фінансового плану.

Це найважливіша з економічної точки зору частина бізнес-плану. Крім переконливого тексту, читачеві треба оцінити цифри, які пропонує підприємець. Саме цифри та розрахунки слугують підтвердженням слів, вони можуть остаточно переконати в доцільності фінансування підприємства чи, навпаки, піддати сумніву реалістичність планів. Зазвичай фінансовий план розробляється на 3-5 років.

ФІНАНСОВИЙ ПЛАН СКЛАДАЄТЬСЯ З ТАКИХ ПІДРОЗДІЛІВ:

- Інвестиції
- Прогноз продажів
- Формування доходів
- Статті витрат
- Прогнозований фінансовий результат

Інвестиційний план має відображати загальний об'єм фінансових ресурсів, які потрібні для старту та подальшого фінансування підприємства. Загальна сума інвестицій повинна формуватися із сукупності різних статей витрат, які, в свою чергу, мають бути обґрунтовані. Серед них можуть бути: ціна закупівлі першої партії товару, витрати на ремонт, оренда, зарплата та оренда на перші місяці роботи, та інше.

На етапі запуску бізнесу підприємець ніяк не може забезпечити фінансовий план справжніми показниками, тому потрібно використовувати прогнозування. Прогнозування, як було сказано раніше, варто робити на основі дослідження ринку та потенційних продажів. Бажано використати три сценарії: базовий, оптимістичний та песимістичний. Це дозволить мінімізувати ризики при різних варіантах розвитку подій. Базовий сценарій є найбільш вірогідним, з точки зору авторів бізнес-плану, але також можуть допускатися позитивні та негативні фактори, які вплинуть на діяльність соціального підприємства.

Формування доходів соціального підприємства значно відрізняється від такого для класичного бізнесу. **Соціальне підприємництво часто називають «гібридною» формою діяльності, тому що воно може працювати як у прибутковій, так і у неприбутковій сфері, це явище зображене на рисунку нижче.**

Під статтями витрат в даному значенні розуміються прогнозовані показники операційних витрат для здійснення діяльності соціальним підприємством. Такі витрати можуть бути постійними (не залежать від обсягу виробництва) та змінними (змінюються при зміні обсягу виробництва).

Всі представлені підрозділи мають бути зведені в прогнозованому фінансовому результаті

підприємства. Ситуація, коли перші періоди підприємство буде показувати від'ємний фінансовий результат є нормальною, але через деякий час (наприклад, один рік) цей результат повинен стати позитивним.

Таким чином, для **соціальних підприємств існують різні можливості формування доходів.**

МОЖЛИВІ ДЖЕРЕЛА ДОХОДІВ:

1. Доходи від комерційної діяльності

1.1 Власні зусилля

- **Бізнесові** — такі доходи, які виникають внаслідок продажу товару або послуг. Крім того, соціальні часто працюють у формі організацій, які об'єднують людей за різними напрямками діяльності, наприклад, бізнес-клуби або громадські об'єднання, в цьому випадку доходу можуть генеруватися за допомогою членських внесків, які сплачують учасники цих об'єднань.

- **Від дочірніх підприємств** — іноді через законодавчі умови соціальні бізнеси діють через декілька підприємств, які працюють одночасно. Наприклад, в Україні використовується форма «ГО + ФОП» і в такому разі одне з підприємств є дочірнім та генерує дохід для іншого.

1.2 Стратегічні партнери

- **Транзакційні** — доходи від партнерів можуть поступати у вигляді транзакцій при таких домовленостях. Наприклад, бізнес, який є партнером може перераховувати 5% свого прибутку на діяльність соціального підприємства, тим самим заявляючи про свою соціальну відповідальність.

- **Ліцензування** — доходи від продажу права використання імені або логотипу соціального підприємства для своїх партнерів. Використовується частіше в разі, коли соціальне підприємство вже є досить відомим.

- **Спонсорство** — доходи, які поступають у разі підтримки соціальних підприємств їх партнерами. Може бути використано для популяризації соціальних ініціатив великим бізнесом.

2. Пожертвування та державні програми

- **Приватні внески** — грошові надходження від фізичних та юридичних осіб з метою підтримки діяльності соціального підприємства.
- **Філантропія** — доходи у вигляді благодійності, відрізняється від приватних внесків тим, що філантропи розглядають свої пожертвування як цілісні проекти та готові надавати допомогу, яка створить умови самостійного функціонування проекту в майбутньому.
- **Державні фінанси** — використання бюджетних фінансових ресурсів для забезпечення діяльності соціального підприємства. Працює у формі державних грантів чи прямого фінансування.

Окремо варто зауважити про **венчурну філантропію. Ця діяльність може бути важливим ресурсом для соціального підприємництва, тому що поєднує методи венчурного бізнесу та філантропію. Вона направлена не на благодійну допомогу конкретним особам, а на побудову самостійних соціальних проектів та підприємств.** Венчурна філантропія відрізняється від звичайної більшим бажанням до інновацій та експериментів, в цій діяльності філантропи шукають саме підприємців, які розуміють ризик. Венчурна філантропія надає ресурси, розділяючи філософію соціального підприємництва та ефективного альтруїзму. Останній потребує аналізу наслідків всіх своїх дій, навіть альтруїстичних, задля максимізації позитивного ефекту.

Венчурною Філантропією займається, наприклад, Фонд Білла і Мелінди Гейтс (www.gatesfoundation.org), що концентрується на вдосконаленні системи охорони здоров'я та освітніх проектах. У правління фондом входить також Воррен Баффет. Цей фонд шукає ефективні проекти та фінансує їх. На сьогодні він є найбільшим у світі та розпоряджається більше ніж 44 млрд дол.

Витрати для соціального підприємства можуть включати: витрати на закупівлю товару або сировини, витрати на рекламу, оренду, телефон, інтернет, зарплату та інше. Витрати розділяються на постійні (ті, які не залежать від об'єму продажів) та змінні (залежать від об'єму продажів).

Важливою складовою для розрахунків фінансового плану є точка беззбитковості.

Вона визначається за формулою: $ТБ = ПВ / (Ц - В)$, де **ТБ** — точка беззбитковості, **ЗВ** — загальні операційні витрати підприємства, **Ц** — ціна за одиницю продукції, **В** — витрати на одиницю продукції.

Точка беззбитковості показує скільки потрібно продавати одиниць товару, щоб підприємство окупало само себе. При збільшенні цього показника підприємство буде прибутковим. Фінансовим результатом є прогнозований прибуток (або збиток для перших місяців роботи). Використовуючи доходи та витрати, можна розрахувати валовий прибуток, а різниця між валовим прибутком та податками буде являти собою чистий прибуток.

Показник чистого прибутку, в свою чергу, важливо розрахувати для того, щоб показати окупність підприємства в місяцях для читача бізнес-плану: $ПО = ЗСІ / ЧП$, де **ПО** — період окупності інвестицій, **ЗСІ** — загальна сума інвестицій, **ЧП** — чистий прибуток.

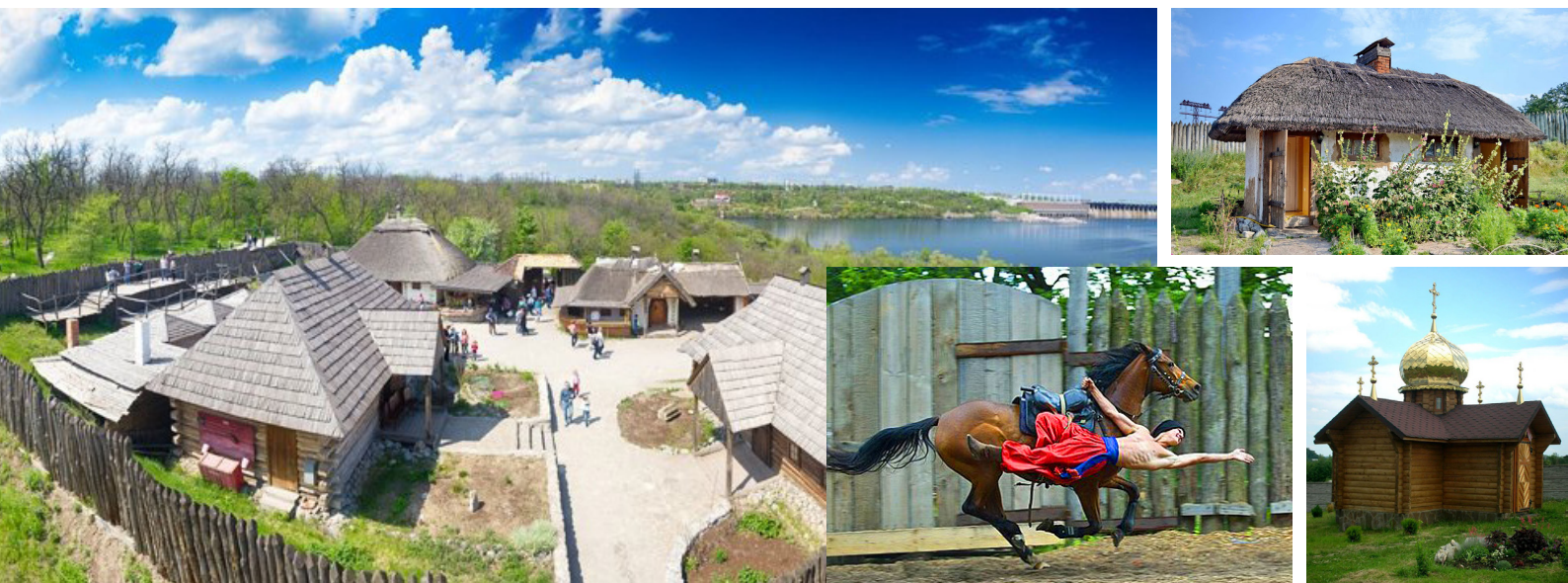
Досвідчені інвестори можуть піддати сумніву запропоновані у бізнес-плані прогнозовані значення і розрахунки. Проте не надавати прогнозів буде ще більшою помилкою. Важливо вміти аргументовано подавати цифри, які пропонуються, та вміти доводити думку щодо їх актуальності. Це непросте завдання, і саме тому для написання ефективного бізнес-плану потрібно проводити дослідження ринку, конкурентів та потенційних клієнтів.

Таким чином, фінансовий план як розділ бізнес-плану для соціального підприємства є досить складним. В деяких випадках варто звернутися за допомогою професіоналів з фінансів для того, щоб зробити прогнозування та розрахунки правильно. Основною різницею в плануванні фінансів для класичного та соціального підприємництва є дохідна частина, яка у випадку з соціальним бізнесом може формуватися з додаткових джерел.

Більше про соціальне підприємництво ви можете дізнатись за посиланням - <http://www.arr.ks.ua/category/sotsialne-pidpryyemnytstvo/>

ПРОЕКТ «ОСТАННЯ СІЧ УКРАЇНИ» - МІСЦЕ, ДЕ ЛЮДИ ЗМІНЮВАТИМУТЬ СВІДОМІСТЬ ТА ЗВИЧКИ

Сьогодні проект «Остання Січ України» представлений аудиторії на панельній дискусії «Стратегічні інструменти розвитку туризму та індустрії гостинності» в рамках X міжнародного форуму «Таврійські горизонти», як частина великого інвестиційного проекту побудови на острові Козацький мережі рекреаційних комплексів для туристів: від звичайного пляжного відпочинку, кемпінгів та риболовлі, до елітного рівня. Юридично о. Козацький належить Національному природному парку «Нижньодніпровський». З метою ефективного використання рекреаційно-туристичних можливостей територій національного парку, віднесених до зони регульованої рекреації, адміністрацією НПП ініційовано розробку проекту рекреаційного облаштування острова, який розташований в дуже вигідному місці – територіальний центр області, на р. Дніпро поблизу міста Нова Каховка в районі Каховської ГЕС. До реалізації залучено партнерів – Новокаховську міську раду, громадську організацію «Агенція регіонального розвитку Таврійського об'єднання територіальних громад», з якими у вересні поточного року підписано угоди про співпрацю.

Проект заплановано реалізувати в 2018-2021 роках. На території острова площею близько 185 га передбачено створення регулярної переправи на острів, туристично-інформаційного центру, облаштування зон пляжно-відпочинкової, любительського рибальства, наметового містечка-кемпінгу, зони еко-прогулянок «дикою природою». Робоча назва центру історико-патріотичної реконструкції козацької доби «Останньої Січі України» (як називає її автор) – «Козацькі плавні». Мета його – відродження українського козацтва на Херсонщині, яке було розпочато тут же – на Кам'янській Січі. Спільною робочою групою у вересні підготовлено та направлено проект «Козацькі плавні до Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України для участі у

конкурсі проектів регіонального розвитку (за програмою розвитку туризму), які реалізуються за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від ЄС у рамках виконання угоди про фінансування Програми підтримки секторальної політики – «Підтримка регіональної політики України».

В цій статті ми детальніше розглянемо ту частину острова, де заплановано створення чи не єдиного місця в Україні, де можна буде доторкнутися до історії козацтва, зануритися в неї та стати її частиною та носієм. Для цього ми попросили автора ідеї створення історико-реконструкторського центру Павла Ярмія розповісти як він бачить «Останню Січ України».

Територія, на якій сьогодні розташована Херсонщина завжди – а особливо протягом останніх століть – була центром уваги багатьох держав. Не дивно, що і скіфи, і перси, і готи, і греки і римляни, і турки, і татари, і поляки, і росіяни, і українці від перших походів русичів до козацьких часів воювали за право володіння цим регіоном. Дуже вже ласим був цей кусочок землі, і дуже багато як торгових, водних, так і сухопутних, воєнних шляхів перетинались на цій невеликій території, яка звучно звалася Таврією по імені племені, яке

колись населяло ці землі. Ті, хто контролював таврійську переправу, контролювали Крим та самий короткий шлях в Малу Азію. Суміш племен та народів тут вибухова та, кількість образ та непорозумінь між етносами величезна. Це та порохова бочка, яка могла і може зірватися в кожную хвилину. По кількості завезених в ці краї російських воєнних пенсіонерів та просто представників «руського міру» Херсонщина впевнено може конкурувати як з Кримом, так і з Донбасом.

Єдине, що тут вигідно відрізняє цю територію від інших – це те, що **Херсонщина була і буде батьківщиною Українського козацтва, і це остання українська земля, де збереглося автентична козацька січ «Каменська Січ», де похований і козацький отаман Іван Дорофеев, й Кость Гордієнко, і остання надія на вільне українське козацтво. Саме тут, в 1725 році фактично була знищена остання Січ вільного Війська Козацького. В подальшому, це вже були інсургенти, які служили поневолювачам своєї країни.**

Кожен з тих, хто приходив як завойовник на цю землю, спочатку старався максимально заселити її представниками своєї нації. Так це було і з греками, і з татарами, так і з росіянами. Українці, предки яких жили тут завжди, повинні були постійно відстоювати своє право на власну національну ідентичність на цій території. І хоч на сьогоднішній день українців (за останнім переписом) трішки більше, ніж росіян, але треба враховувати, що довгі роки

На фото зліва - малюнок забудов на Запорізькій Січі, справа - фотографії Кам'янської Січі в с. Республіканець на Бериславщині, яка розташована на відстані близько 40 км від острова Козацький.

антиукраїнської «советізації» досить жорстко вигребли багато українського з тих, хто офіційно є за паспортом українцем. Досить багато хто навіть не знає рідної мови, розмовляє мовою окупантів та й свідомість має «совкову». Зовсім не дарма так багато розмов точилось щодо сухопутного мосту в Крим через, в тому числі, Херсонщину. Адже якраз на Херсонщині, в Новій Каховці, знаходяться два ключові рубильника – вода та електроенергія. Якщо ми сьогодні нічого не зробимо щодо створення більш патріотичної системи Херсонської області, то це може за нас зробити наш недруг, тому що вже дуже багато покладено на цю маленьку землю.

Концепція ідеї «Остання Січ України» дуже проста! Певно не дарма колись на цих землях проходила остання барикада вільного українського козацтва. Як не було ні одного справжнього козака, який би не проходив через ці місця – або на чайках у море, або кінними на Перекоп та Крим. Тут проходили усі кошові отамани Війська Запорізького. Тут пролилось стільки української крові, що ті маки, які весною зацвітають у степу – це тільки невелика частина тієї крові.

«Остання Січ України» - це комплекс архітектурно-спортивних об'єктів в туристичній зоні, де молоде та підростаюче покоління могло би на реальних прикладах та в реальній місцевості вчитися патріотизму, готуватися стати козаком чи козачкою – це було би найкраще, що ми могли зробити для розквіту вільної незалежної України.

Тільки вдумайтесь: єдина автентична козацька Січ «Кам'янська Січ», і Турецька фортеця, і Литовсько-Генуезька, річка Козак, острів Козацький, селище Козацьке. Одна з найстаріших дерев'яних козацьких церков – 1728 року. Де ще є така можливість запустити національний проект по патріотичному вихованню «Козацька Батьківщина» або «Остання Січ України». Де можна навчити наших дітей козацькому духу, як не там, де протягом більш ніж 225 років жили, служили, воювали українські козаки за нашу волю, за долю неньки України, за вільне майбутнє своїх дітей.

Створення центру історичної реконструкції на острові «Козачий» придасть додаткового стимулу українській національній ідеї на Півдні України, особливо в Херсонщині, Миколаївщині, Одещині. Херсонщина володіє такою кількістю унікальних артефактів часів українського козацтва, що такого місця в Україні більше немає, і те, що ці артефакти знаходяться на Херсонщині також дуже добре – якраз для цієї частини України вони більш ніж необхідні.

Тому **пропонуємо комплекс «Остання Січ України» як патріотично виховний проект по об'єднанню Української нації:**

1. Реконструкторський табір «Остання Січ України», де будуть готувати і навчати козацької справи молодих козаків та козачок з усіх областей України: від таборових звичаїв та патріотичних пісень, до конкурсів бойової звитяги та кінної майстерності.

2. Розкопки фортеці Тягинь, де вперше весь світ почув про нове воїнство світу – українських козаків.

3. Започаткування традиції хрещення потенційних молодих козаків та козачок в Свято-Воздвиженській церкві представником Україн-

ської православної церкви Київського патріархату.

4. Прийняття козаків та козачок на священній землі «Камянської Січі» з посвятою.

3-5 денна, а краще недільна, підготовка молодих хлопців та дівчат в центрі історико-патріотичної реконструкції козацької доби, екскурсії по сакральних місцях (Фортеця Тягинь, Кизи-Кермен, Мубарак-Кермен, Свято-Введенська церква) а також посвята в козаки на Святій землі Камянської Січі дадуть можливість молоді якісно підготуватись та зрозуміти хто ми такі, хто такі козаки, де, що, та за кого боролись, хто був носієм козацької Конституції Пилипа Орлика.

Впевнений, що тільки такий підхід започаткує систематичну підготовку нової, патріотично налаштованої до України, та українського козацтва частини нашої молоді, на яку потім і будуть спиратись патріотично настроєні нові лідери майбутньої незалежної України.

На Сході є дуже важливе прислів'я: там, де щось починається, там і закінчується. В 1492 році на Бериславщині почалося Українське козацтво, а в 1725 році воно тут і померло. Але там, де помирає – там обов'язково щось зароджується і на цей раз народження нового національного проекту для молоді країни та туристів зі всього світу – це те, що зможе відродити не тільки патріотичний дух, але і допомогти економіці регіону.

Це бачення і цю завзятість ми бажаємо передати вам – читачам – для того, аби ви могли долучитися до відбудови козацтва на острові Казацький, чи то в якості інвестора (підприємця), чи то як громадянин. На сьогодні ГО «АРР ТОТГ» у співпраці з НПП «Нижньодніпровський», представниками ОТГ прилеглих територій та головами адміністрацій Таврійського об'єднання територіальних громад готує проектну пропозицію щодо створення проекту національного значення «Остання Січ України» для подачі у Державний Фонд Регіонального Розвитку.

Подальші новини за цим проектом ви зможете знайти на нашому сайті – www.arr.ks.ua.

«Козацькі Плавні»

Історико-патріотичний
центр реконструкції козацької доби

6-8 га

Другий етап реалізації проекту – 2018 - 2019 рр.

зона реконструкції об'єктів етно-культурно-спортивного спрямування:

- козацьке містечко
- музей козацтва
- майдан для кінно-спортивного шоу
- молодіжний табір скаутів, соколят
- каплиця

Дане видання ви зможете знайти на ресурсах:

<http://tavriya.ks.ua>

<http://arr.ks.ua>

<https://www.facebook.com/arrtotg>

<https://www.facebook.com/TavriaFest>

Редактор видання: Кулакова В.В. -
менеджер проектів ГО «АРР ТОТГ».
Тел.: 095-946-01-58, 096-394-60-53.
E-mail: kentavrida@arr.ks.ua